

การจัดการศึกษาปฐมวัย : นโยบายและการจัดการเชิงพุทธบูรณาการ

Early Childhood Education Management : Policy and Buddhist Integrated Management

นางสาวกุลณพัฒน์ พัทธัญญรัตน์

Miss Kunlanaphat Phatdunyadunrut

โรงเรียนอนุบาลจิตรเกษม กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

Anubanjitkasem School, Bangkok, Thailand

Email : Kunlanaphat@gmail.com

Received : May 4, 2019

Revised : May 10, 2019

Accepted : May 15, 2019

บทคัดย่อ

ดุชนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย เชิงพุทธบูรณาการ ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาและการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยเชิงพุทธบูรณาการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสารและเชิงคุณภาพ ด้วยการพรรณนา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๒๔ รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยเชิงพุทธบูรณาการ ในโรงเรียนระดับปฐมวัยเป็นการจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ แนวทางในการเตรียมการจัดการศึกษาปฐมวัย ต้องมีความเป็นกัลยาณมิตร พร้อมทั้งจะแนะนำสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก ในส่วนของการจัดกิจกรรมการศึกษาประกอบด้วย ในหน่วยของกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การประเมินผล ประเมินพฤติกรรมทางกาย สังคม จิตใจ และสติปัญญา โดยดูตามลำดับพัฒนาการและความสามารถของเด็กเน้นการประเมินตามสภาพจริง หลักธรรมที่ใช้กับเด็ก ได้แก่ สัมมาทิฐิ ไตรสิกขา และปัญญาฉัฏฐธรรม โดยยึดหลักพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ดังนี้ ๑) ด้านการพัฒนา ประสบการณ์ ในการรับรู้จากการเรียนรู้ให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีโดยพัฒนาในด้านศีลสิกขา สมาธิ ปัญญา ๒) ด้านความตระหนักในความรับผิดชอบ ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก ๓) ด้านการรับความจริงต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ในการพัฒนาการเรียนรู้ตามนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัย ๔) ด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อปรับแนวคิด วิธีการ กระบวนการในการส่งเสริมการจัดการศึกษาพัฒนานโยบาย ทั้งการบูรณาการส่งเสริมประยุกต์หลักธรรมมาพัฒนาเด็ก

๕) ด้านนวัตกรรม (แนวคิด วิธีการ กระบวนการในการจัดการศึกษาปฐมวัย นโยบายและการจัดการเชิงพุทธบูรณาการ)

คำสำคัญ : การจัดการ, การศึกษาปฐมวัย, นโยบาย, เชิงพุทธบูรณาการ

Abstract

This dissertation has three objectives, (1) to development Early Childhood Education Management. (2) to study Policy, and Buddhist Integrated Management. (3) to present the trend. This research is documents with descriptive and in-depth interviews. It was found that Early childhood education management were arrangement experience and encourage the development for example body, temper, mind, social, and the intelligence equilibrium and full follow the latency. This dissertation is about the Early Childhood Education Management: policy, and Buddhist integrated management must had the true friend to advise support, help and good precedence gives with a child. Education was compose activity learning and activity was use in the everyday, evaluation, behavior body the social, mind, and intellect. The development and learning of a child prime, as follows, 1) The development. 2) The awareness in responsibility had participation in development the child. 3) Taking truth problem state that happens. 4) Application, Startege adjustment methods for promoting education management, policy development, in tegrating, promoting, applying principles to develop the child. 5) The innovation.

Keywords : Management, Early Childhood Education, Policy, Buddhist Integrated.

บทนำ

การพัฒนามนุษย์มีความสำคัญทุกช่วงชีวิตตั้งแต่ปฏิสนธิจนกระทั่งวาระสุดท้าย โดยเฉพาะช่วงปฐมวัย การพัฒนาเด็กในวัยนี้เป็นช่วงเวลาสำคัญสำหรับการพัฒนาทางสมองของบุคคล โดยเฉพาะระบบประสาทและเซลล์สมองจะเจริญเติบโตประมาณร้อยละ ๗๐-๘๐ ของผู้ใหญ่ การศึกษาในช่วงวัยนี้เป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กได้เจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพ^๑ ตามแนวนโยบายกับการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น

^๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, นโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติ (๐-๕ ปี), (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๒.

เริ่มต้นมาเป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่สมัยกรีกและโรมัน เช่นนักปรัชญาเพลโต (Plato)^๒ และ อริสโตเติล (Aristotle) รวมทั้งนักปรัชญาอีกหลาย ๆ ท่าน ในสมัยนั้นได้มองเห็นความสำคัญของเด็กในโอกาสช่วง ๖ ปีแรกของชีวิต จากแนวคิดของนักปรัชญาต่าง ๆ เหล่านี้ จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อการพัฒนาสังคมในสมัยต่อมา (Howard James Cannatella : ๒๐๐๖ : ๕-๑๓).^๓ เช่น Froebel, Friedrich Wilhelm ให้ความสำคัญถึงการสอนเด็กผ่านกิจกรรมการเล่น เป็นครั้งแรกใช้ในชั้นที่ประเทศเยอรมัน ของโรงเรียนอนุบาลซึ่งเขาใช้คำว่า kindergarten - “อนุบาล” หรือ “children's garden” “สวนของเด็ก ๆ” เป็นชื่อเรียกที่ Friedrich Fröbel^๔ สร้างขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาของเด็กนั้นเปรียบเสมือนเมล็ดพืชที่เจริญเติบโต

ในประเทศไทย เริ่มขึ้นในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาปฐมวัยทั้งด้านค่านิยม องค์ความรู้ และแนวปฏิบัติหลายประการ โดยระหว่างที่นานาอารยประเทศเกิดขบวนการศึกษาเรื่องเด็กไทยหรือสยาม ขณะนั้นได้เกิดปรากฏการณ์สำคัญ คือ เป็นการปรากฏของคำว่า “กินเดอกาเตน” จริง ๆ ก็คือ Kindergarten^๕ นั่นเอง แต่อ่านตามตัวสะกดภาษาอังกฤษ

ภาพ: สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดาฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเสด็จทอดพระเนตรโรงเรียนอนุบาลวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖

^๒ Armand D'Angour, "Plato and Play Taking Education Seriously in Ancient Greece:" *Americal Journal of Play* Volume 5 No. 3, Spring, pps, 293-298, 2013.

^๓ Howard James Cannatella, "Plato and Aristotle's Educational Lessons from the Iliad", *Paideusis*, Volume 15 2006, No. 2, : 5-13.

^๔ Sherwin Rosen, "Human capita, The New Palgrave : A Dictionary of Economics, v.2, (1987) : 81-90.

^๕ ปี ค. ศ. 1899 ปรากฏคำว่า กินเดอกาเตน (Kindergarten) ครั้งแรกในเอกสารราชการสยาม ภายหลังรัชกาลที่ ๕ เสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1897

การเปลี่ยนค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องเล่นที่เคยยึดโยงกับการพนันมาเป็นการเล่นในฐานะคุณประโยชน์ต่อร่างกาย จิตใจ และการใช้ชีวิต รวมถึงมีการจัดตั้งโรงเรียนเด็กอย่างเป็นทางการขึ้นครั้งแรก^๖ โดยพระอัครชายาเธอพระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ ได้เป็นองค์ก่อตั้ง “โรงเรียนเด็ก” เป็นแห่งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๓๓ โดยพระองค์ทรงบริจาคทรัพย์ซื้อที่ดินและตึกโรงเรียนต่าง ๆ ซ่อมแซมและก่อสร้างบริเวณและเครื่องใช้ทั้งปวงบริบูรณ์พร้อมเสร็จ จัดเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กชั้นที่ตรอกโรงเรียนเด็กตำบลสวนมะลิ ริมถนนบำรุงเมือง เพื่อจัดการบำรุงเลี้ยงทารกเด็กชาย หญิง บุตรคนยากจน ต่อมาในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แนวคิดการจัดการปฐมวัยศึกษาก็ได้ถูกนำมาใช้ในโรงเรียนอนุบาล

พระอัครชายาเธอ
พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์

การเล่นของเด็กในเชิงประโยชน์ก็มีเช่นกัน ดังที่ปรากฏใน ค.ศ. ๑๘๗๔ มาถึงปี ค.ศ. ๑๘๙๐ ที่ก่อตั้งโรงเรียนเด็กของพระอัครชายาเธอเพียง ๑๖ ปี กลับมีความพยายามอธิบายถึงประโยชน์ของการเล่นไว้อย่างชัดเจน ทั้งประโยชน์ในปัจจุบันและประโยชน์ในอนาคตถึงการหัดให้เด็กขึ้นต้นไม้เป็น ซึ่งเป็น ๑ ใน ๑๐ ของความรู้ที่โรงเรียนเด็กยึดเป็นระเบียบการฝึกสอนไว้ว่า

“...การที่ให้หัดขึ้นต้นไม้ขึ้นนี้ ดูอยู่ข้างจะให้ชุกชอนอยู่สักหน่อย แต่เมื่อพิจารณาดูประโยชน์ก็แลเห็นได้เป็นหลายอย่างคือ เป็นการทำให้ร่างกายเส้นสายแข็งแรงที่ฝรั่งเขาเรียกว่าเอกเซอร์ไซส์หรือยิมเนสติก อย่าง ๑ เป็นประโยชน์แก่การที่จะทำมาหากินไปภายหลัง คือ เป็นชาวสวนเป็นต้นอย่าง ๑ เป็นประโยชน์แก่การหนีภัยอันตรายในภายหลัง คือ ไปป่าพบเสือจะได้หนีมันเป็นต้นอย่าง ๑ เป็นประโยชน์ในการทำเหย้าเรือนในภายหลังอย่าง ๑”^๗

การจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกและการขยายโรงเรียนอนุบาลรัฐ

ในระหว่างปี ๒๔๔๐-๒๔๔๒ กระทรวงธรรมการได้จัดส่งครูหลายท่านไปศึกษาและดูงานการศึกษาปฐมวัยในประเทศญี่ปุ่น อาทิ นางจิตรรา ทองแถม ณ อยุธยา ไปศึกษาและดูงาน ณ ประเทศญี่ปุ่น เป็นเวลา ๖ เดือน และได้กลับมาจัดเตรียมการดำเนินงานเพื่อจะได้พัฒนาโรงเรียนอนุบาล และได้ส่งนางสาวสมถวิล สวีสออาจ (นางสมถวิล สังขะทรัพย์) ไปศึกษาด้านการศึกษาปฐมวัย ณ ประเทศญี่ปุ่น ในปี พ.ศ.

^๖ กันตัมพัชญ์ อยู่อำไพ, การศึกษาปฐมวัยไทยและนานาชาติอารยประเทศสมัยรัชกาลที่ ๕ : Thailand's Early Childhood Education and Civilized Countries in the World on King Rama V Era : Looking through the Past วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มิถุนายน ๒๕๕๘-ตุลาคม ๒๕๕๘)

^๗ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ๒๔๗๒: ๔๑

๒๔๘๒ กระทรวงธรรมการได้คัดเลือกครู ๓ คน คือนางสาวสวัสดิ วรรณโกวิท นางสาวเอื้อนทิพย์ วินิจญ์กุล (นางเอื้อนทิพย์ เปรมโยธิน) และนางสาวเบญจา ตุงคะสิริ (คุณหญิงเบญจา แสงมะลิ) ไปศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ณ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งท่านเหล่านี้ก็ได้กลับมาเป็นผู้นำทางการศึกษาปฐมวัยของไทยในเวลาต่อมา เมื่อกระทรวงธรรมการได้มีการเตรียมการพร้อมทั้งในด้านบุคลากรและอื่นๆ จึงได้เปิดโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของรัฐขึ้นในจังหวัดพระนครชื่อว่าโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ ได้รับเงินบริจาคในกองมรดกของ น.ส. ละออ ลิมเซ่งไถ่^๑ สำหรับสร้างอาคารเรียนโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศได้เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ในสังกัดกรมการฝึกหัดครูซึ่งมี ม.ล. มานิจ ชุมสาย เป็นหัวหน้ากองฝึกหัดครูในขณะนั้น และมีนางจิตรา ทองแถม ณ อยุธยา เป็นครูใหญ่ และอีกนัยหนึ่ง เรียกว่าโครงการการศึกษาในกรุงสยาม ของกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ การปฏิรูปครั้งนั้นมีความพยายามจะเสนอแนวทางจัดองค์กรการศึกษาให้มีรูปแบบแน่นอน โดยตัดแปลงจากระเบียบการจัดการศึกษาที่เคยใช้และศึกษารูปแบบของต่างประเทศแล้วขยายเพิ่มเติมให้มากขึ้น

การจัดการศึกษาของประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยความเชื่อที่ว่าการศึกษาช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาคน และรวมถึงการพัฒนาของชาติ พัฒนาคคนไทยให้มีความพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า การจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ คือ โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ เป็นโรงเรียนสาธิตของวิทยาลัยครูสวนดุสิต แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นมหาวิทยาลัยสวนดุสิต การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย^๒

ในการจัดการเชิงพุทธบูรณาการกับเด็กปฐมวัยของประเทศไทยนั้นก็จะได้นำข้อมูลต่าง ๆ จากประเทศเพื่อนบ้านของเรา เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ฟินแลนด์ ว่าทำไมประเทศเหล่านี้จึงได้นำหนทางด้านการศึกษาของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นพื้นฐานและจัดระเบียบพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ขอบุติถึงประเทศสิงคโปร์เพราะว่าอยู่ใกล้บ้านเรา แต่สิงคโปร์เป็นประเทศเล็กๆ ทำไมการศึกษาจึงอยู่ในระดับแนวหน้าและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เรามีแนวทางอย่างไร ประเทศไทยมีคำถามมากมาย ด้วยเหตุนี้เราจะต้องค้นหาคำตอบกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยของเขา ทั้งที่ประเทศนี้ที่ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติที่พอจะพึ่งได้ และทั้ง ๓ ประเทศนี้ เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ฟินแลนด์ เขาใช้นโยบายการศึกษามาเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์

^๑ "นางสาวละออ หลิมเซ่งไถ่" เป็นผู้บริจาคเงินให้กระทรวงศึกษาธิการ จำนวนแปดหมื่นบาท นำไปสร้างตึกอนุบาลขึ้นในโรงเรียนการเรือนพระนคร (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตในปัจจุบัน) ตึกหลังนี้มีชื่อว่า "ตึกละอออุทิศ" (เดิมใช้ละอออุทิศ) ต่อมาคือ "โรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ" ซึ่งเปิดทำการสอนครั้งแรก พ. ศ. ๒๔๘๓ ถือว่าเป็นโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของกระทรวงศึกษาธิการ

^๒ ดร.ศิริจรรย์ ผลพันธ์ : โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศศูนย์การศึกษาพิเศษโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๕๖๑.

การพัฒนาเด็กปฐมวัยในสิงคโปร์

รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยจัดการศึกษาที่วัดศักยภาพเด็ก โดยตลอด ทั้งส่งเสริมให้ใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาหลักอย่างมีคุณภาพแล้วยังสนับสนุนให้เรียนภาษาที่สอง โดยเลือกตามแต่ละภาษาแม่ของเด็กแต่ละเชื้อชาติ อย่างชาวจีนก็จะเลือกเรียนภาษาจีนกลาง เป็นภาษาที่สอง ชาวอินเดียก็เลือกเรียนภาษาทมิฬ ชาวมลายูก็เรียนภาษามลายู^{๑๐} ในการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ พอสรุปได้ว่า ระดับอนุบาล (Kindergarten) อายุต่ำกว่า ๖ ปี ถึงแม้ว่าการศึกษาในระดับอนุบาลจะไม่ใช้การศึกษาภาคบังคับ แต่การศึกษาในระดับนี้ก็กลับมีจำนวนผู้เข้าเรียนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นั้นทำให้รัฐบาลตั้งเป้าหมายในการเพิ่มศักยภาพของการศึกษาระดับนี้มากขึ้น

การพัฒนาเด็กปฐมวัยของญี่ปุ่น (Early Childhood Development in Japan)

โรงเรียนอนุบาลที่รับเฉพาะอนุบาล ๑-๓ ของรัฐบาลหรือของคริสต์ ซึ่งมีค่าเรียนรายเดือนและค่าธรรมเนียมแรกเข้าถูกกว่าโรงเรียนเอกชนอย่างน้อย ๒.๕ เท่า แต่โรงเรียนของรัฐบาลหรือของคริสต์รับเด็กชั้นอนุบาล ๑ ประมาณ ๒๕ คน โดยการจับฉลาก และหากเด็กคนไหนที่มีพี่เรียนอยู่ก่อนแล้วก็ได้สิทธิการเข้าเรียนโดยไม่ต้องจับฉลาก^{๑๑} ดังนั้น ปริมาณเด็กที่รับจากการจับฉลากจะน้อยลงจากคนสมัครเข้าจับฉลากจำนวนมาก แต่พอชั้นอนุบาล ๒ โรงเรียนก็เปิดรับนักเรียนเพิ่ม ดังนั้นเด็กที่จับฉลากไม่ได้และผู้ปกครองไม่อยากให้ลูกเข้าอนุบาลเอกชนก็สามารถรออีกปีเพื่อให้เด็กเข้าตอนอนุบาล ๒ ผู้ปกครองของเด็กบางคนก็ใช้วิธีให้เด็กเรียนอนุบาลเอกชนก่อนหนึ่งปีพออนุบาล ๒ ก็ย้ายไปโรงเรียนรัฐบาลหรือโรงเรียนคริสต์ ความแตกต่างระหว่างโรงเรียนอนุบาลญี่ปุ่นและโรงเรียนอนุบาลในไทย โรงเรียนอนุบาลในญี่ปุ่นส่วนใหญ่มุ่งสร้างความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจและสร้างระเบียบวินัยให้แก่เด็กก่อนการเข้าสู่โรงเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งค่อนข้างแตกต่างจากโรงเรียนอนุบาลส่วนใหญ่ของประเทศไทย สอนเพื่อให้เด็กอ่านออกเขียนได้ตั้งแต่อนุบาลเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่ระดับประถมศึกษา เด็กทุกคนจะถูกฝึกให้สามารถทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองและฝึกระเบียบวินัยเพื่อให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมให้มีความสุข โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เช่น การปล่อยให้เด็กเล่นได้อย่างอิสระ การไปทัศนศึกษานอกโรงเรียนอย่างน้อยเดือนละครั้งเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และสัมผัสธรรมชาติตลอดจนรู้จักกฎเกณฑ์การปฏิบัติตนเมื่ออยู่ใน

^{๑๐} Ministry of Education (MOE). (2013). 'Educators' guide: Overview', in Ministry of Education, Nurturing early learners: A curriculum for kindergartens in Singapore. Ministry of Education: Singapore.

^{๑๑} Yukari Iguchi "Education in Japan" Exploring Childhood in a Comparative Context : An Introductory Guide for Students Edited By Mabel Ann Brown and Jon White, (London and New York : Rutledge Printed, 2014), pp. 86-205.

สถานที่สาธารณะ^{๑๒}ในระดับอนุบาลจะไม่มีการสอนการเขียนการอ่านให้แก่เด็ก ที่ญี่ปุ่นโรงเรียนแต่ละแห่งสามารถตัดสินใจว่าจะรวมอะไรในการศึกษาแบบบูรณาการและกำหนดระยะเวลาเรียนเอง ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้รับการส่งเสริมโดยการเชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้ามาในโรงเรียนในฐานะอาสาสมัครคณาจารย์และผู้ช่วยของครูและสมาชิกคณะกรรมการโรงเรียน และผู้เกษียณอายุราชการที่มีความสามารถช่วยสอนเด็ก ๆ หลังเลิกเรียนเพื่อปรับปรุงสภาพทางการศึกษาแต่ส่งเสริมให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระ

การพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศฟินแลนด์

เด็กๆ ของฟินแลนด์เมื่ออายุครบ ๖ ปี จะเข้าเรียนในโรงเรียนประเภท Pre-School/Kindergarten เป็นเวลา ๑ ปี ซึ่งก็เป็นโรงเรียนเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนประถม โดยเด็กๆ จะได้เรียนอ่านเขียนหนังสือกันอย่างจริงจัง ควบคู่ไปกับการฝึกตนเองให้เป็นคนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน เข้าใจในความต้องการของผู้อื่น และมีทัศนคติในแง่บวกต่อคนรอบข้างและวัฒนธรรมอื่นๆ

เหตุผลมี ๗ ประการ คือ

๑. แข่งขันไม่สำคัญเท่าร่วมมือ
๒. ครูเป็นอาชีพมีศักดิ์ศรีและรายได้สูง
๓. การศึกษาอยู่บนรากฐานของงานวิจัย
๔. ฟินแลนด์ไม่กลัวที่จะทดลอง
๕. เวลาเล่นศักดิ์สิทธิ์เท่าเวลาเรียน
๖. เด็กมีการบ้านน้อยมาก
๗. อนุบาลเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน (Preschool is high-Quality and universal)^{๑๓}

เหตุผล ๗ อย่าง ที่ทำให้การศึกษาของฟินแลนด์ ซึ่งเป็นประเทศเล็กๆ ในแถบสแกนดิเนเวียที่ไม่ได้มีชื่อเสียงโดดเด่นเป็นพิเศษในเวทีโลก กลับได้รับการยกย่องว่ามีการศึกษาดีที่สุดในอันดับแบบของการพัฒนาการศึกษาในทุกประเทศได้ โดยหัวใจสำคัญของความสำเร็จของฟินแลนด์ ก็คือทำให้ความสำคัญกับการศึกษาของเด็กตั้งแต่ปฐมวัย

ผลสรุป คือแนวคิดในการใช้ชีวิตและการศึกษาของฟินแลนด์สอดคล้องตรงกันทั้งหมด โดยฟินแลนด์ให้ความสำคัญกับการคิดงานทุกอย่าง มีแบบแผนความละเอียดสามารถให้แนวทางทุกอย่างที่ประชาชนจะเอาไปทำเองได้อย่างถูกต้อง โดยที่ไม่ต้องมาควบคุม พลเมืองของเขาในทุก ๆ เรื่อง นับตั้งแต่การจราจรจนถึงความเป็นอยู่ในด้านอื่น ๆ ผลตรงนี้ทำให้โรงเรียนและครูได้รับการมอบอำนาจ ในการพัฒนาการเรียน

^{๑๒} Early Childhood Education Association of Japan, (Early Childhood Education and Care in Japan, Child Honsha, 1979)

^{๑๓} Mabel Ann Brown, Education in Finland : Exploring Childhood in a Comparative Context : An Introductory Guide for Students Edited By Mabel Ann Brown and Jon White, (London and New York : Rutledge Printed, 2014), pp. 60-73.

การสอนได้อย่างเต็มที่ ความแตกต่างระหว่างฟินแลนด์กับไทย ว่าโดยรวมแล้วเหมือนจะต่างกันหลายส่วนอยู่ ถ้าจะให้ดีต้องมาดูวิธีการว่าจากสภาพการศึกษาไทยในปัจจุบันเราทำอะไรได้บ้าง

ในตอนท้าย ผู้วิจัย ขออ้างถึง ดร.อาร์ง จันทวานิช เลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.)^{๑๔} กล่าวว่า สกศ. มีโครงการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการศึกษาไทยกับนานาชาติ โดยล่าสุดมีการศึกษาเปรียบเทียบประเทศฟินแลนด์ เนื่องจากผลการจัดอันดับในระดับนานาชาติ ฟินแลนด์อยู่ในอันดับ ๑ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การศึกษาของฟินแลนด์มีนโยบายสนับสนุนที่สำคัญ คือ การให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีระบบบริหารการศึกษา คือ ระดับก่อนประถมศึกษา (คือระดับปฐมวัย) มีหน่วยงานท้องถิ่นรับผิดชอบ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้และการดำรงชีวิต รัฐบาลสนับสนุนงบ ๘๕ % เริ่มรับเด็กอายุ ๗ ขวบ เรียนจำกัดห้องละ ๑๓ - ๒๐ คน เรียนไม่เกินวันละ ๕ ชั่วโมง เน้นการเรียนการสอนและกิจกรรมที่หลากหลาย มีการจัดหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรแกนกลางของรัฐ แต่ครูสามารถใช้วิธีการสอน ที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ให้ความสำคัญต่อการเรียนแบบร่วมมือกันทำงานเป็นทีม เรียนรู้แบบลงมือทำสูงทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และการพัฒนารอบด้านมากกว่าการเรียนแบบแข่งขัน

ในปัจจุบันสังคมไทยมีความต่างไปจากอดีตมากตามการพัฒนาชีวิตทางเทคโนโลยีกับการพัฒนาสร้างเสริมคุณธรรมที่ไม่เป็นองค์รวม การจัดการศึกษามีกระบวนการหลากหลายที่ทันสมัยใหม่เป็นแหล่งเรียนรู้กว้างขวาง กระแสการเผยแพร่ข่าวรวดเร็วบางครั้งเหมือนดาบสองคม จากชุมชนที่มีความอบอุ่นในอดีตกลับเป็นสังคมโดดเดี่ยว ครอบครัวตกเป็นทาสวัฒนธรรมใหม่และสื่อออนไลน์มากขึ้น ผู้คนห่างไกลวัดขาดกระบวนการรับศีลการฟังธรรมจากพระสงฆ์ ทำให้เด็กไม่มีประสบการณ์แบบดั้งเดิมในกิจกรรมสร้างความสำนึกคุณธรรมการปลูกฝังจริยธรรมไปมาก อันเป็นเครื่องกั้นทางจิตใจในการหยังคิดและไตร่ตรอง ก่อเกิดปัญหาในการประพฤติผิดได้ง่ายให้การพัฒนามนุษย์^{๑๕} เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน

^{๑๔} อาร์ง จันทวานิช, เคล็ดลับฟินแลนด์สร้างการศึกษาอันดับ ๑ ของโลก สำนักงานการเลขาธิการสภาการศึกษา, (Office of the Education Council, 2016)

^{๑๕} Human Development Data (1990-2015) United Nations Development Programme: Human Development Reports

การพัฒนา

แผนพัฒนานโยบายของรัฐ (พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๖๔)

จากการสำรวจสภาพการพัฒนานโยบายของรัฐเชิงสัญลักษณ์ (symbolic policy)^{๑๖} ที่ผ่านมา การส่งเสริมและผลักดันนโยบายแผนงาน หรือโครงการด้านต่าง ๆ เพื่อให้บังเกิดผลสำเร็จในการปฏิบัตินั้น ยังมีเพียงส่วนน้อย อีกทั้งความล้มเหลวที่เกิดขึ้นมักมีสาเหตุที่ไม่ชัดเจนเป็นผลทำให้นโยบายแผนงาน หรือโครงการต้องล้มเลิกไปในที่สุด ความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติก่อผลเสียหายต่อประเทศชาติ หลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจและด้านการศึกษา สิ้นเปลืองงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์ จากการศึกษาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐ ประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคม มาแล้ว ๑๒ ฉบับด้วยกัน โดยในแต่ละฉบับ มีจุดเน้นที่แตกต่างกัน โดยผู้ศึกษาจะได้นำมา พอสรุ้เพื่อการศึกษาได้ ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๔) ได้กำหนดวัตถุประสงค์และ เป้าหมายหลักของการพัฒนาไว้ดังนี้ เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่องที่ ขับเคลื่อนด้วยการเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา เสริมสร้างบริการ สุขภาพอย่างสมดุลระหว่างการส่งเสริม การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ และสร้างความ พลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน^{๑๗}

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างเป็น องค์กรร่วม ทั้งด้านสติปัญญาอารมณ์คุณธรรมและจริยธรรม โดยมีกรอบการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจน เน้นการเตรียมความพร้อมของพ่อแม่และผู้ดูแลที่เหมาะสมกับการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของเด็ก อาทิ จัดทำ แผนยุทธศาสตร์ด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ ๑) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็ก ปฐมวัย พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ควบคู่กับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๗ และมีศูนย์เด็กเล็กในสถานประกอบการและชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก ๕๖ แห่ง ในปี ๒๕๕๔ เป็น ๖๗ แห่ง ในปี ๒๕๕๖ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุน และพัฒนาศูนย์เด็กเล็กกว่า ๒๐,๐๐๐ แห่ง^{๑๘}

^{๑๖}ปิยพงษ์ บุขงก์, การกำหนดนโยบายสาธารณะ:กระบวนการ ทักษะ แนวทาง ตัว แบบ กรอบและเทคนิค, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เสมาธรรม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙.

^{๑๗}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานการติดตามประเมินผล ๒ ปีแรกของ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒

^{๑๘}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมและสังคมของประเทศ สองปีของการพัฒนา: สำนัก นายกรัฐมนตรี กันยายน ๒๕๕๗

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีเป้าหมาย ดังนี้ คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้^{๑๙}

สรุปได้ว่า ผลการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๙ พบว่า ไทยประสบความสำเร็จในหลายด้าน และมีอีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในระยะต่อไป ด้านโอกาสทางการศึกษา รัฐมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาค่อนข้างมาก ส่งผลให้ประชากรในวัยเรียน รวมทั้งเด็กด้อยโอกาสและผู้มีความประสงค์เรียนเป็นพิเศษมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่ยังไม่เข้าเรียนได้ไม่ครบทุกคนและมีปัญหาการออกกลางคันอยู่บ้าง แนวทางการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคให้แก่คนทุกช่วงวัย ทุกกลุ่มทุกพื้นที่ และทุกระดับการศึกษา ในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในรูปแบบที่เหมาะสมทัดเทียมกันตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และพัฒนา เชื่อมโยง ระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบเดียวกัน ทั้งหน่วยงานกลางและระหว่างกระทรวงและหน่วยงานต่าง ๆ แต่ไม่ได้มุ่งเน้นมากนัก ในการจะพัฒนาระดับปฐมวัย อีกอย่างคือแผนพัฒนา ๔.๐ จุดมุ่งหมายของรัฐบาล พัฒนาระดับอุดมศึกษา และประเทศไทย ๔.๐ เป็นอีกนโยบายหนึ่งที่มีการวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว เป็นจุดเริ่มต้นในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามวิสัยทัศน์รัฐบาลเป็นรูปแบบที่มีการผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนา และการปฏิรูปการศึกษาไปพร้อม ๆ กันเป็นการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิด “ประชารัฐ” ที่ผนึกกำลังกับเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ การวิจัยพัฒนา และบุคลากรทั้งในประเทศและระดับโลก นี่เป็นแนวคิดทิศทางการพัฒนาประเทศเพื่อก้าวเข้าสู่โมเดล ประเทศไทย ๔.๐ ของรัฐบาลในปัจจุบัน จะเป็นได้จริงแค่ไหนไม่ใช่คอยติดตามอย่างเดียว แต่ต้องช่วยกันทุกฝ่าย เพื่อจะได้เป็นประเทศพัฒนาแล้ว

^{๑๙} แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ (พ. ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

ปัญหาการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ขณะที่รัฐมีความพยายามอย่างยิ่ง ที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาเด็กปฐมวัยและเยาวชนให้ได้มาตรฐานเทียบเท่าสากล ทั้งนโยบายการศึกษานานาชาติ สนับสนุนเรียนรู้ภาษาต่างประเทศการขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การปฏิรูปหลักสูตร และการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนให้มีหลากหลาย แต่เป็นที่น่าเสียดายและน่าตกใจว่า ผลของความพยายามกลับปรากฏเป็นตัวเลขเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าต่ำกว่ามาตรฐานถึง ๓๐% จากตัวเลขของกระทรวงสาธารณสุขในปี ๒๕๕๙ พบว่า เด็กปฐมวัยมีปัญหาพัฒนาการล่าช้ามากขึ้น ทั้งด้านการสื่อสาร การเรียนรู้ การติดเกม รวมไปถึงปัญหาในการควบคุมตัวเอง และอื่นๆ อีกมากมาย^{๒๐} อีกหนึ่งแหล่งข้อมูลคือ UNICEF^{๒๑} ผลสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ด้วยการสนับสนุนจากยูนิเซฟ พบว่า มีเด็กอายุ ๓-๕ ปี ประมาณร้อยละ ๘๔ กำลังเรียนในระดับก่อนวัยเรียน และพบว่าในกลุ่มเด็กที่แม่ไม่มีการศึกษามีอัตราเข้าเรียนระดับก่อนวัยเรียนต่ำกว่าเด็กที่แม่มีการศึกษา นอกจากนี้มีเด็กอายุ ๓-๕ ปี ใน กทม. เพียงร้อยละ ๖๖ ที่เข้าเรียนก่อนวัยเรียน^{๒๒}

ผลการวิจัยที่ศึกษาตัวแปรที่แตกต่างกันไป สามารถสรุปปัญหาของการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยใช้เป็นฐานต่อการพัฒนาของประเทศไทย สรุปสาระสำคัญที่น่าสนใจ เช่น เด็กมีค่าเฉลี่ยไอคิวต่ำกว่าระดับสากล แต่กลับมีระดับความเครียดสูงมาก ทั้งๆ ที่มีการเรียนการสอนด้านวิชาการตั้งแต่ระดับอนุบาล ซึ่งน่าจะทำให้เด็กมีไอคิวสูงกว่าหลายๆ ประเทศที่เริ่มเรียนด้านวิชาการ ในระดับประถมและยังขาด A.Q. (Adversity Quotient) หรือความสามารถในการอดทนฝ่าฟันอุปสรรค ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก และเด็กยังขาดทักษะในการดำรงชีวิต ซึ่งทำให้เด็กหลายคนมีปัญหาในการเข้าสังคม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมไปถึงการที่เด็กไม่สามารถดูแลตนเองได้ และมีทักษะไม่มากพอที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเอง เด็กขาด M.Q. (Moral Quotient) หรือความมีคุณธรรมจริยธรรมในจิตสำนึก^{๒๓}

^{๒๐} กระทรวงสาธารณสุข, ยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และแนวทางการจัดเก็บข้อมูล ปีงบประมาณ พ. ศ. ๒๕๕๙ หน้า ๔๗-๔๙.

^{๒๑} UNICEF เลขที่ ๑๙ ถนนพระอาทิตย์ ชนสงคราม พระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

^{๒๒} Sharpe, Pamela : The national experience in pre-school education: Published by Institute of Education (Singapore), 2015.

^{๒๓} ฉวีวรรณ ลิ้มวัฒนาสมุทร, สภาพและปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๓)

กระทรวงศึกษาธิการพยายามที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาอนุบาล

การพัฒนาแหล่งข้อมูลหลักสูตรเพื่อสนับสนุนนักการศึกษาปฐมวัยในการสร้างและนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพสำหรับเด็กอายุ ๔-๖ ปี ให้การศึกษาก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพและราคาไม่แพงผ่านโรงเรียนอนุบาลกระทรวงศึกษาธิการ และการแบ่งปันทรัพยากรตามหลักสูตรและแนวทางปฏิบัติที่ดีอื่น ๆ กับภาคก่อนวัยเรียน

เพราะฉะนั้น การสร้างพื้นฐานในเด็กให้เกิดการเรียนรู้พร้อมต่อสู่ชีวิตในอนาคตเป็นความหวังของประเทศชาติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ร่วมกับระบบการผลิตครู หลักสูตรการศึกษา และระบบการประเมินผลเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อสร้างบุคคลให้เป็นคนเก่ง คนดีมีศีลธรรมมั่นคงรุ่งเรืองให้แก่สังคมไทยในอนาคตซึ่ง “เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า”^{๒๔} เพื่อการพัฒนาสังคมบุคคล (Individual Development) ให้ก้าวหน้าอย่างแข็งแกร่งมั่นคงได้ ต้องอาศัยบุคลากรที่ดีในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย (Individual Development Plan)^{๒๕} ในปัจจุบันสังคมไทยมีความต่างไปจากอดีตมากตามการพัฒนาชีวิตทางเทคโนโลยีกับการพัฒนาสร้างเสริมคุณธรรมที่ไม่เป็นองค์รวม การจัดการศึกษามีกระบวนการหลากหลายทันสมัยใหม่เป็นแหล่งเรียนรู้กว้างขวาง กระแสการเผยแพร่ข่าวรวดเร็วบางครั้งเหมือนดาบสองคม จากชุมชนที่มีความอบอุ่นในอดีตกลับเป็นสังคมโดดเดี่ยวครอบครัวตกเป็นทาสวัฒนธรรมใหม่และสื่อสารออนไลน์มากขึ้น ผู้คนห่างไกลวัดขาดกระบวนการรับศีลการฟังธรรมจากพระสงฆ์ ทำให้เด็กไม่มีประสบการณ์แบบดั้งเดิมในกิจกรรมสร้างความสำนึกคุณธรรมการปลูกฝังจริยธรรมไปมาก อันเป็นเครื่องกั้นทางจิตใจในการหยั่งคิดและไตร่ตรองก่อเกิดปัญหาในการประพฤติผิดได้ง่ายให้การพัฒนามนุษย์ (HDI) Human Development Index^{๒๖} เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน

เมื่อพิจารณาจากทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทยฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔)^{๒๗} ที่กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศ

^{๒๔} เตชปัญโญ ภิกขุ, *อาศรมพุทธบุตร เกาะลีซัง ชลบุรี*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.whatami.net/lum/lum๗๑.html> [๒๕ มีนาคม ๖๑]

^{๒๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), *การเสริมสร้างคุณลักษณะเด็กไทย* (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๑)

^{๒๖} พระมหาสุทนต์ อาภาภิโร (อบอุน), *ตัวชี้วัดความสุข : กลยุทธ์การสร้างและใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข*, (กรุงเทพมหานคร : ริชมกซ์ อินเตอร์พรีนท์, ๒๕๕๓), หน้า ๔๓.

^{๒๗} ธีระพล อรุณะภักดิ์, *สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554 962 ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100.*

ทั้งทุนทางสังคม ทั้งทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และอัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ดังนั้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยจึงให้ความสำคัญสูงกับการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของ “คน” Emrullah Tan กล่าวว่า ทฤษฎีทุนมนุษย์มีผลกระทบอย่างมากต่อสาขาวิชาต่างๆ จากเศรษฐศาสตร์จนถึงการศึกษาและสังคมวิทยา ทฤษฎีนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากจุดเริ่มต้นที่รุนแรง แต่มันก็รอดชีวิตได้อย่างสะดวกสบายและขยายอิทธิพลไปสู่สาขาการวิจัยอื่น ๆ ไม่น่าแปลกใจที่การวิพากษ์วิจารณ์จำนวนมากได้รับการทำเป็นปฏิกิริยาต่อการขยายตัวนี้ อย่างไรก็ตามดูเหมือนว่าการวิพากษ์วิจารณ์เหล่านี้มีการกระจายตัวและไม่เป็นระเบียบ เพื่อลดช่องว่างนี้และจัดระเบียบอย่างเป็นระบบ บทความในปัจจุบันใช้วิธีการแบบองค์รวมและทบทวนทฤษฎีทุนมนุษย์จากมุมมองที่ครอบคลุมทั้งสี่ด้าน โดยเน้นที่วิธีการเชิงประจักษ์ภาคปฏิบัติและด้านจริยธรรมของทฤษฎี^{๒๘}

อย่างไรก็ตาม สิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีความสามารถสืบพันธุ์สูง ทำให้ประชากรมีการเพิ่มแบบทวีคูณ ประชากรมิได้เพิ่มขึ้นเป็นแบบทวีคูณเนื่องจากอาหารมีจำนวนจำกัด สิ่งมีชีวิตต้องมีการดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด พวกที่มีความเหมาะสมก็จะมีชีวิตอยู่รอด พวกที่ไม่มีความเหมาะสมก็จะตายไป พวกที่อยู่รอดจะมีโอกาสแพร่พันธุ์ต่อไป

การเกิดสปีชีส์ใหม่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เล็กละน้อย ตามทฤษฎีของดาร์วิน กลไกของวิวัฒนาการสภาพแวดล้อม เป็นตัวทำให้เกิดการคัดเลือกทางธรรมชาติขึ้น เพื่อให้ได้ลักษณะที่เหมาะสมและมีโอกาสสืบพันธุ์ต่อไป และในพระไตรปิฎก ตามหลักพุทธศาสนาคือทฤษฎีวิวัฒนาการโลกในอัครัญญสูตร^{๒๙} สุตรวาดด้วยการกำเนิดแห่งรัฐ แนวคิดทางสังคมและการเมืองอินเดียโบราณ ขนชั้นทางสังคม (Social Class) บทบาทและความบริสุทธิ์ของวรรณะ แนวคิดทางสังคมและการเมืองของสมัยพุทธกาล ความเสมอภาคของบุคคลทางการกำเนิด ความเสมอภาคของบุคคลทางการประพฤติ พัฒนาการแห่งสังคมมนุษย์ (ขนชั้นทางสังคม) ในที่นี้จะศึกษาเรื่อง หลักธรรม และอิทธิพลของอัครัญญสูตร ที่มีต่อวรรณกรรมพระพุทธศาสนา ตลอดจนถึงวรรณกรรมล้านนา ผลการวิเคราะห์พบว่า

๑. แก่นเรื่องของอัครัญญสูตรเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กันของมนุษย์ทั้งทางการกำเนิดและทางความประพฤติ

^{๒๘} Emrullah Tan, Human Capital Theory : A Holistic Criticism: University of Exeter Business School : *Sage Journals*: Volume : 84 (1 September 2014) : 411-445.

^{๒๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๑-๑๓๗/๘๓-๑๐๑.

๒. หลักธรรมในอัครัญญสูตร ได้แก่ ไตรลักษณ์ ปฏิจสมุบาท กุศลกรรมบถ ๑๐ กับโพธิปักขิยธรรม ๗ สอดคล้องและสนับสนุนแก่นเรื่อง ล้วนชี้ให้เห็นพัฒนาการทางสังคม ทั้งปฏิเสธระบบวรรณะที่พราหมณ์สอน

๓. ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา ท่านพุทธทาสภิกขุพูดถึงกฎธรรมชาติใน ปฏิจสมุบาท หรือที่เรียกว่าอิทัปปัจจยตา ความสำคัญและความลัทธิธรรมชาติดังที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบจากที่ได้ตรัสรู้ อิทัปปัจจยตา เป็นหลักการทางพุทธศาสนาแสดงความเกี่ยวเนื่องกันของสิ่งที่เป็นเหตุและผล เมื่อมีเหตุย่อมมีผล เมื่อเหตุดับผลก็ดับ คือ เมื่อสิ่งนี้มีสิ่งนี้ย่อมมี เพราะความเกิดขึ้นแห่งสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มีสิ่งนี้ย่อมไม่มี เพราะความดับไปแห่งสิ่งนี้สิ่งนี้จึงดับไป

อิทัปปัจจยตา หรือ ปฏิจสมุบาท เป็นกฎเหนือกฎทั้งปวง เป็นสัจธรรม เป็นพุทธธรรมที่เชื่อมโยงคำสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้าว่าเป็นไปตามหลักธรรม หรือ กฎอิทัปปัจจยตา หลักอิทัปปัจจยตาซึมซาบอยู่ในเหตุปัจจัยแห่งการก่อเกิด การดำรงอยู่ การมีปฏิสัมพันธ์ และเสื่อมสลายของสรรพสิ่งในจักรวาล รวมถึงเป็นวิถีคิดทางทฤษฎีวิทยาศาสตร์ทุกสาขา ครอบคลุมทั้งปัจจัยส่วนวัตถุ จิตใจ สังคมและอื่น ๆ ทั้งหมด ในทางพุทธศาสนามักใช้ในการอธิบายในรูปแบบปรัชญาใช้อธิบายสิ่งต่าง ๆ แบบเชื่อมโยง เช่น เสาเป็นปัจจัยของหลังคา ถ้าไม่มีเสา หลังคาที่อยู่ไม่ได้ ถ้าไม่มีหลังคา เสาก็ไม่มีประโยชน์ ทั้งเสาและหลังคาเป็นปัจจัยของกันและกัน^{๓๐}

การทำงานของจิตที่ทำให้เกิดทุกข์เกิดจากวงจรแห่งปฏิจสมุบาท ๑๒ ในขั้น ๕ กฎอิทัปปัจจยตา หรือ หัวใจปฏิจสมุบาท ขาวตะวันตกที่มีแนวคิดสอดคล้องกับเรื่องนี้เป็น เค็น วิลเบอร์ (Ken Wilber)

เค็น วิลเบอร์ (เกิดเมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๙๒) เป็นชาวอเมริกัน งานของเขาดูเหมือนจะได้รับอิทธิจากพุทธศาสนาทั้งนิกายมหายาน และ เถรวาท^{๓๑} หนังสือของเค็นเน้นไปทางจิตวิทยา ทฤษฎีสำคัญของเขา เน้นทั้งร่างกายและจิตใจ ความจริงที่ดีที่สุดในใจแค่จักรวาลหรือมิติทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึง คอสมอส (cosmos) หรือมิติทางกายภาพ และทางอารมณ์

การปฏิบัติแบบบูรณาการ Ken Wilber มองว่า แม้ว่าเราจะมีแผนที่สมบูรณ์แบบที่ครอบคลุมแบบองค์รวมอย่างสมบูรณ์และครบถ้วนสมบูรณ์ ส่วนตัวเราจำเป็นต้องมีวิธีในการเปลี่ยนนิสัย ที่ไม่ดีของตัวเอง เคนเสนอให้มีการฝึกฝนการออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายอารมณ์และจิตวิญญาณในตัวเอง ได้เป็นธรรมชาติ

^{๓๐} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), ตามรอยพระอรหันต์, พิมพ์ครั้งที่๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๓๔), หน้า ๘๓.

^{๓๑} Ken Wilber : *The Religion for Tomorrow: A Vision for the Future of the Great Traditions-More Inclusive, More Comprehensive, More Complete*, (Shambhala Publications: United State of America, 2017)

เกี่ยวกับตัวเองเขาแนะนำการปฏิบัติ เช่น ออกกำลังกาย ยกน้ำหนัก การทำสมาธิสวดมนต์ไตร่ตรอง ส่วนวัฒนธรรมเขาแนะนำการมีส่วนร่วมในการบริการชุมชนต่างๆ การใช้บทสนทนาเคารพซึ่งกันและกัน และความสัมพันธ์โดยทั่วไปเพื่อการพัฒนาแบบองค์รวม ในเวทีของธรรมชาติ เคนวิลเบอร์แนะนำการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เคารพธรรมชาติ เช่นการรีไซเคิล การปกป้องสิ่งแวดล้อมและการเฉลิมฉลองตามธรรมชาติ^{๓๒}

ทฤษฎีบูรณาการของ Ken Wilber เสนอการฝึกปฏิบัติตามแนวทฤษฎีของเขา เรียกว่า การพัฒนาจิตปัญญาแบบบูรณาการ การปฏิบัติเช่นนี้ช่วยให้ศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในมีการเติบโตและพัฒนาได้เต็มรูปแบบ เช่นการพัฒนาการทางจิตปัญญาอย่างบูรณาการ มี ๙ ด้าน คือ แกนหลักของการพัฒนา มีอยู่ ๔ ด้าน และด้านเสริมอีก ๕ ด้าน การฝึกปฏิบัติในหัวข้อหลัก มีความสอดคล้องกับภาคปฏิบัติของไตรสิกขาในพุทธศาสนาเถรวาทด้วย วิลเบอร์นอกจากรวบรวมความคิดศาสตร์หลายสาขาวิชา การตั้งชื่อเป็น ‘ทฤษฎี’^{๓๓} ยังเป็นเสมือนกฎของสิ่งที่เกิดขึ้นและข้อควรปฏิบัติ ว่าเหตุที่เกิดขึ้นของสรรพสิ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

การจัดการเชิงพุทธบูรณาการ

สำหรับข้อมูลสังเขปเกี่ยวกับพุทธบูรณาการ หมายความว่าทำไมจึงเรียกเช่นนั้น ใครเป็นผู้จุดประกายนี้ขึ้นมาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

พระพุทโธชาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต)^{๓๔} กล่าวถึงการพัฒนาสัมมาทิฐิว่า ความคิดที่ถูกต้องเป็นแกนนำในกระบวนการของการศึกษา สำคัญของการพัฒนา เช่น มีปัญญาที่เป็นแกนกลางของกระบวนการพัฒนาคนหรือพัฒนาเด็ก ที่เรียกว่า “การศึกษา” การรู้จักคิด หรือ คิดเป็น ประกอบด้วยวิธีคิดต่าง ๆ เช่น การฝึกฝนพัฒนาความรู้จักคิด หรือ คิดเป็น ก็คือการฝึกฝนพัฒนาตนหรือการฝึกฝนพัฒนาบุคคลตามแนวทางของวิธีคิดในกระบวนการของการศึกษาหรือการพัฒนาปัญญา จะเห็นได้ว่าพระพุทโธชาจารย์ เน้นคำว่า ศึกษาเพื่อให้เกิดปัญญา

^{๓๒} Ken Wilber, *Integral Buddhism : And the Future of Spirituality*: Shambhala Publications: United State of America: 2014)

^{๓๓} Ken Wilber : *A Theory of Everything: An Integral Vision for Business, Politics, Science and Spirituality*: (Shambhala Publications: United State of America ; 2001) p.157-174.

^{๓๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) *โยนิโสมนสิการ วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม*, (ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ บทที่ ๑๓ แยกพิมพ์ ครั้งแรก) (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., ๒๕๕๖), หน้า ๔.

ดังนั้น พวกเราก็ควรปลูกฝังเด็กตั้งแต่เยาว์วัย ดังที่ Holloway, Susan^{๓๕} ศึกษาเปรียบเทียบเด็กอนุบาลในประเทศญี่ปุ่น กับเด็กชาวพุทธ และเด็กชาวคริสต์ Susan มองว่า ในโรงเรียนอนุบาลคริสเตียน ใช้หลักการชี้นำ คือเด็กแต่ละคนเป็นของขวัญล้ำค่าของพระเจ้า ความเชื่อนี้ส่งผลให้มีหลักสูตรการเล่นที่มุ่งเน้นการเพิ่มทางเลือกให้กับเด็ก ส่วนในโรงเรียนอนุบาลพุทธศาสนาหลักสูตรนี้ได้รับการออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและสติปัญญาของเด็กเพื่อความผาสุก และการแสดงออก ความหมายที่ชัดเจนของมุมมองทางศาสนาที่แตกต่างกัน การเลี้ยงดูเด็กให้ร่าเริงอ่อนโยนและมีสุขภาพดี เป็นปรัชญาโดยรวมและเป็นความเชื่อของชาวพุทธโดยทั่วไป ในประเทศญี่ปุ่นเน้นการสอนและสวดเทรกกะพุทธศาสนา นิกายเซนเข้ากับวิถีชีวิตได้อย่างกลมกลืน เขาใช้คำว่า “แบบเซน” จัดกิจกรรมทุกอย่างจะต้องมีสมาธิ เช่น จัดดอกไม้แบบเซน ทำสวนแบบเซน ชงชาแบบเซน วาดภาพแบบเซน ซักจักรยานแบบเซน บริหารแบบเซน^{๓๖}

ในที่นี่ขอกล่าวถึงเด็กปฐมวัยในประเทศไทย เราจะใช้พระพุทธศาสนาไปบูรณาการเด็กได้อย่างไร เพราะว่าโรงเรียนวิถีพุทธก็เป็นอีกแนวหนึ่ง คือ การเรียนการสอนที่จะช่วยผลักดันให้เด็กสามารถพัฒนาตามศักยภาพ ให้เป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างมีสติ มีหลายโรงเรียนในเขต กทม. อย่างไรก็ตาม โรงเรียนวิถีพุทธ ก็คือโรงเรียนที่นำหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาเน้นวิธีพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ในรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ จุดเน้นคือการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนทางเลือกให้คุณพ่อคุณแม่ส่งลูกเข้าเรียนในแบบที่เหมาะสมกับลูก โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย จึงเป็นโรงเรียนทางเลือกที่มีคนนิยมนำบุตรหลานเข้าเรียน

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวไว้ในหนังสือ “พระพุทธศาสนากับโลกธุรกิจ” ว่ามนุษย์มีความแตกต่างกันหลายระดับ พระพุทธศาสนามองว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีศักยภาพในการพัฒนาหรือฝึกฝน และมนุษย์ที่ดีคือมนุษย์ที่ฝึกตน เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ พัฒนาได้สูงสุดเหนือกว่าสัตว์อื่น ประเด็นอยู่ที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ นี่คือการคิดถึงการพัฒนาศักยภาพคน พระพุทธศาสนามองมนุษย์ในโลกว่ามีความแตกต่างกันหลายระดับ เรียกว่ามีความหลากหลาย แต่ความหลากหลายในที่นี้หมายความว่าความหลากหลายของคนในหลากหลายระดับ ดังนั้น จึงเป็นไปได้ที่จะให้ทุกคนจะ

^{๓๕} Holloway, Susan D. “*The Role of Religious Beliefs in Early Childhood Education: Christian and Buddhist Preschools in Japan.*” The Role of Religious Beliefs in Early Childhood Education , Educational Resources Information Center: (ERIC) Japan, 1999, Volume, Number, 2 pp. 10-11.

^{๓๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *วิธีการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒)

เหมือนกัน ในขณะที่เดียวกัน ทุกคนไม่สามารถอยู่ในระดับเดียวกันได้”^{๓๓} กล่าวไว้ในหนังสือ “ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง” ว่า บุพนิมิต มี ๗ ประการด้วยกัน ซึ่งเป็นเรื่องของการศึกษาทั้งหมด ดังที่ได้บอกแล้วว่า การปฏิบัตินั้นคือการศึกษา ปรีดีและปฏิบัติรวมกันคือการศึกษา มรรคของเรานั้น รวมลงใน มรรคมืองค์ ๘ ตั้งแต่สัมมาทิฐิ จนถึงสัมมาสมาธิ จัดรวมเข้าเหลือ ๓ หมวด คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เรียกว่าไตรสิกขา ตกลงว่ามรรคกับสิกขามาชนกันแล้วมรรคนั้นแยกออกไป พอสรุปได้อีกทีก็กลายเป็นสิกขา สิกขาก็คือ การทำตัวให้เดินตามมรรค หมายความว่ามรรค คือหนทางนำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สิกขานั้นคือ การที่เราทำตัวให้เดินไปตามมรรค ส่วนมรรคก็คือทางที่เราจะเดินด้วยสิกขา^{๓๔}

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงเรื่องเปลี่ยนคนให้เป็นมนุษย์ว่า ทั้งโลกยังมีการศึกษาระบบด่วน คือ การศึกษาเพื่อสนองความต้องการของระบบเศรษฐกิจ ไม่มีศีลธรรมหรือศาสนา การศึกษานั้นมันก็ด่วน ; ถ้าเป็นสุนัขก็เรียกว่าสุนัขทางด่วน ; ถ้าเป็นพระเจดีย์ก็เรียกว่าเจดีย์ยอดด่วน ; แล้วโลกนี้มันก็ด่วน ด่วนด้วยอะไร? คือ คนหัวมันด่วนกันหมด คนไม่มีหัวเป็นคนหัวด่วนกันหมดทั้งโลก แล้วลองไปคิดดูเอาเอง ว่าโลกนี้มันจะเป็นอย่างไร การศึกษาสุนัขทางด่วน การศึกษาเจดีย์ยอดด่วน สอนโลกแล้วสำเร็จประโยชน์ คือ คนหัวด่วนกันหมดทั้งโลก ไม่มีหัวแห่งการศึกษาทางศีลธรรม หรือทางศาสนา แล้วจะเกลียดศาสนา นี้ขอให้ใครครวญดูว่า มันเป็นผลดีผลร้ายขนาดไหน? ท่านให้ความเห็นว่าองค์การสหประชาชาติของโลก ควรเป็นสำนักงานใหญ่จัดศีลธรรมครองโลก เรียกเอาศีลธรรมกลับมา จัดการศึกษาที่มีศีลธรรมหรือศาสนา ที่จะจัดให้มนุษย์มีสันติภาพ หลักศาสนาคริสต์ที่ให้การเพื่อนมนุษย์นั้นแหละคือ ศาสนาพระศรีอารยเมตไตรย คำว่า “เมตไตรย” แปลว่า “รักผู้อื่น”^{๓๕}

ในทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึงศีล เป็น ๓ ระดับ คือจุลศีล (ศีลอย่างน้อย) ได้แก่ คหฬฐศีลทั้ง ๒ คือ ศีล ๕ และอาชีวัฐฐมกศีล มัชฌิมศีล (ศีลอย่างกลาง) ได้แก่ บรรพชาศีลทั้ง ๒ คือ อัญญศีล และ ทสศีล มหาศีล (ศีลอย่างสูง) ได้แก่ อุปสมบททั้ง ๒ คือ ภิกขุณีวินัย และภิกษุวินัย

สรุปความหมายของ ศีล คือ มีความสำคัญต่อการควบคุมกาย วาจา และใจของคนให้เรียบร้อย สงบร่มเย็นและเป็นสุข ขัดเกลากฎพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตซึ่งมีผลต่อกิจกรรม พิธีกรรมพฤติกรรม การรักษาศีลจะส่งผล ศีลจะส่งผลทำให้คนเป็นมนุษย์ได้ เพราะมนุษย์ แปลว่า ผู้มีจิตใจสูงและนำไปสู่การ

^{๓๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พระพุทธศาสนากับโลกธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ลิเบอร์ตีไพรส), ๒๕๔๘, หน้า ๑๕.

^{๓๔} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก, ๒๕๖๐), หน้า ๔๘.

^{๓๕} พุทธทาสภิกขุ, เปลี่ยนคนเป็นมนุษย์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์), ๒๕๕๐, หน้า ๖๓.

ปฏิบัติขั้นสูงของอริยมรรค โดย เริ่มต้นจาก ศีล สมาธิ และปัญญา อันจะนำไปสู่ความรู้แจ้งเห็นจริง^{๔๐} เป็นต้น การศึกษาการศึกษาในแนวความเห็นของท่านพุทธทาสภิกขุ

การพัฒนามนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต)^{๔๑} กล่าวถึงการพัฒนามนุษย์ การศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก คือกระแสโลกาภิวัตน์ อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของโลก พบว่า ในปัจจุบัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมสำคัญอย่างยิ่งในทุก ๆ องค์กร ทั้งต่างประเทศ และคนไทยปัจจุบันไม่จำกัดในเรื่องเพศ อายุ อาชีพ ศาสนา เชื้อชาติ การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมและพัฒนาอย่างมีดุลยภาพเพราะสิกขาเป็นทางการฝึกหัดหรือการพัฒนามนุษย์ ในด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อฝึกได้ผลจนสิ่งที่ฝึกนั้นกลายเป็นวิถีชีวิตของเขามันก็กลายเป็นมรรคไป พอมรรคเกิดขึ้นแล้วก็พาเข้าถึงจุดหมายของการศึกษา หรือการพัฒนานั้น คืออิสรภาพที่ปลอดทุกข์ ปราศจากปัญหา หรือจะเรียกว่าสันติสุขก็แล้วแต่พอใจ

การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูก ต้องดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ สิกขามรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่ปริยัติ ๔ ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่พึงพอใจวิชาตณหา อุปาทานน้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำของมัน พร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดก็บรรลุเป้าหมายเป็น นิโรธ โดยสมบูรณ์^{๔๒}

บทสรุป

การนำแนวศาสนามาพัฒนาคนให้อยู่ในธรรมนอกรอบธรรมที่ดำรงนั้น จิตใจต้องมีหลักธรรมตามหลักศาสนาของตนมาประพฤติปฏิบัติ ยกตัวอย่าง พุทธศาสนามีหลักไตรสิกขา หรือพูดอีกอย่างหนึ่งคือ มรรคมืองค์แปด เป็นแนวทางหรือหนทางที่จะนำชีวิตมนุษย์ไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง การนำหลัก

^{๔๐} พระมหาสุชิน ฐิตสีโล (นราเกตุ), ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศีลกับการบรรลุมรรค, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๔.

^{๔๑} สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พัฒนาคคนคนกันอย่างไร, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑)

^{๔๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), หัวใจพระพุทธศาสนา , พุทธจักร , ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๐) : ๗

พุทธจริยศาสตร์มาบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบันนั้น ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพราะคนขาดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต ดังพระบรมราโชวาทในรัชกาลที่ ๙ “จิตใจและความประพฤติที่สะอาดและมีระเบียบ เป็นรากฐานสำคัญของชีวิตจิตใจทั้งความประพฤติ ดังนั้น ใจจะเกิดมีขึ้นเองได้ หากแต่จำเป็นต้องฝึกหัดอบรมและสนับสนุนส่งเสริมกันอย่างจริงจังสม่ำเสมอ นับตั้งแต่บุคคลเกิด ดังที่มนุษย์ไม่ว่าชาติใดภาษาใด ได้เฝ้าพยายามกระทำสืบต่อกันมาทุกยุคทุกสมัย ทั้งเพื่อให้สามารถรักษาตัวและมีความสุข ความสำเร็จในการครองชีวิต ทั้งให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ด้วยความผาสุกสงบ” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ประทานพระราชดำรัสเพื่อให้นำไปอ่านในพิธีเปิดการสัมมนาของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เรื่อง การพัฒนาสังคมในด้านศีลธรรมและจิตใจ (เมื่อ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๖) ดังนั้น การเริ่มต้นการพัฒนาคนตั้งแต่ชั้นอนุบาลหรือระดับปฐมวัยจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งสำหรับการสร้างชาติพัฒนากำลังบุคคลสู่สังคมคุณภาพต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงสาธารณสุข. ยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และแนวทางการจัดเก็บข้อมูล. ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙. กันตัมพัชญ์ อยู่อำไพ. การศึกษาปฐมวัยไทยและนานาชาติอารยประเทศสมัยรัชกาลที่ ๕ : Thailand's Early Childhood Education and Civilized Countries in the World on King Rama V Era: Looking through the Past. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มิถุนายน ๒๕๕๘-ตุลาคม ๒๕๕๘)
- ฉวีวรรณ ลิ้มวัฒนาสมุทร. สภาพและปัญหาการดำเนินงานจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๓)
- ธีระพล อรุณะภิสกร. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐- ๒๕๕๔, ๙๖๒.
- ปิยพงษ์ บุชบงก์. การกำหนดนโยบายสาธารณะ:กระบวนการต้น แนวทาง ตัว แบบ กรอบและเทคนิค. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เสมาธรรม, ๒๕๕๒.
- แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). วิธีการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ). **ตามรอยพระอรหันต์**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๓๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) **โยนิโสมนสิการ วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. (ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์ บทที่ ๑๓ แยกพิมพ์ ครั้งแรก). กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., ๒๕๕๖.

_____. **พระพุทธศาสนากับโลกธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ลิเบอร์ตีเพรส, ๒๕๔๘.

_____. **หัวใจพระพุทธศาสนา. พุทธจักร. ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕** (พฤษภาคม ๒๕๕๐) : ๗.

_____. **การเสริมสร้างคุณลักษณะเด็กไทย**. กรุงเทพมหานคร ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๑.

พระมหาสุชิน จิตสีโล (นราเกตุ). **ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศีลกับการบรรลุนิพพาน**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอุณ). **ตัวชี้วัดความสุข : กลยุทธ์การสร้างและใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**. กรุงเทพมหานคร : ริชมกซ์ อินเตอร์พริ้นท์. ๒๕๕๓.

พุทธทาสภิกขุ. **เปลี่ยนคนเป็นมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๕๐.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ศิโรจน์ ผลพันธิน : **โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศศูนย์การศึกษาพิเศษโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ** มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๕๖๑.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมมิก, ๒๕๖๐.

_____. **พัฒนาคนคนกันอย่างไร**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **นโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติ(๐-๕ ปี)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **รายงานการติดตามประเมินผล ๒ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐** กรกฎาคม ๒๕๕๒.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมและสังคมของประเทศ **สองปีของการพัฒนา: สำนักนายกรัฐมนตรี** กันยายน ๒๕๕๗.

อำรุง จันทวานิช. **เคล็ดลับฟินแลนด์สร้างการศึกษาอันดับ ๑ ของโลก** สำนักงานการเลขาธิการสภาการศึกษา, Office of the Education Council, 2016.

- Armand D'Angour, "Plato and Play Taking Education Seriously in Ancient Greece:"
Americal Journal of Play Volume 5 No. 3, Spring, pps, 293-298, 2013.
- Early Childhood Education Association of Japan, Early Childhood Education and Care in
Japan, Child Honsha, 1979.
- Emrullah Tan, Human Capital Theory : A Holistic Criticism: University of Exter Business
School : **Sage Journals**: Volume : 84 (1 September 2014) : 411-445.
- Howard James Cannatella, "Plato and Aristotle's Educational Lessons from the Iliad",
Paideusis, Volume 15 2006, No. 2, : 5-13.
- Human Development Data (1990-2015) United Nations Development Programme:
Human Development Reports
- Holloway, Susan D. **"The Role of Religious Beliefs in Early Childhood Education:
Christian and Buddhist Preschools in Japan."** The Role of Religious Beliefs
in Early Childhood Education , Educational Resources Information Center:
(ERIC) Japan, ๑๙๙๙, Volume, Number, 2 pp. 10-11.
- Ken Wilber : The Religion for Tomorrow: A Vision for the Future of the Great Traditions-
More Inclusive, More Comprehensive, More Complete, Shambhala Publications:
United State of America, 2017
- Ken Wilber, Integra Buddhism : And the Future of Spirituality: Shambhala Publications:
United State of America: 2014.
- Ken Wilber : **A Theory of Everything: An Integral Vision for Business, Politics, Science
and Spirituality:** (Shambhala Publications: United State of America ; 2001)
p.157-174.
- Mabel Ann Brown, Education in Finland : Exploring Childhood in a Comparative Context
: An Introductory Guide for Students Edited By Mabel Ann Brown and Jon
White, London and New York : Rutledge Printed, 2014.
- Ministry of Education (MOE). (2013). 'Educators' guide: Overview', in Ministry of Education,
Nurturing early learners: A curriculum for kindergartens in Singapore. Ministry
of Education: Singapore.

Sharpe, Pamela : **The national experience in pre-school education: Published by Institute of Education** (Singapore), 2015.

Sherwin Rosen, “Human capita, The New Palgrave : A Dictionary of Economics, v.2, (1987): 81-90.

Yukari Iguchi “Education in Japan” Exploring Childhood in a Comparative Context : An Introductory Guide for Students Edited By Mabel Ann Brown and Jon White, London and New York : Rutledge Printed, 2014.

เว็บไซต์

เตชปัญญา โภิกขุ. **อาศรมพุทธบุตร เกาะสี่ซัง ชลบุรี** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.whatami.net/lum/lum๗๑.html> [๒๕ มีนาคม ๖๑]